

Ergenlerin Aile İçi İlişki Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Examination of Adolescents' Perceptions of Family Relations According to Various Variables

Osman Gönültaş¹, Kıvanç Uzun², Muhammed Süleyman Akın³

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi:10.04.2020

Kabul Tarihi:24.06.2021

Yayın Tarihi:01.11.2021

Anahtar Kelimeler

Aile,
aile ilişkileri,
ergen,
ergenlik dönemi.

Özet

Bu araştırma lise çağındaki ergenlerin aile ilişkilerini algulamalarının cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba birliktelik durumu ve anne-baba öğrenim durumu değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2018-2019 eğitim öğretim yılında, Isparta ilinin Merkez ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 359 öğrenciden (194 kadın ve 165 erkek) oluşmaktadır. Çalışma grubunun yaş ortalaması 15.38'dir. Araştırmada veri toplama araçları olarak; öğrencilere ilişkin demografik bilgilerin elde edildiği kişisel bilgi formu ve Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapmanın yanı sıra ergenlerin aile içi ilişkiyi algılayışlarının, demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t-testi ile tek yönlü varyans analizi kullanılmış olup, farklılıkların kaynağını test etmek için ise Tukey ve Hochberg's GT2 testlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre ergenlerin aile içi ilişkileri algılayışları, cinsiyet değişkenine göre roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alt boyutlarında; anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre ise duygusal tepki verebilme ve genel işlevler alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermiştir. Ergenlerin aile içi ilişkileri algılayışları, sınıf düzeyi ve anne-baba öğrenim durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Çalışma bulguları ilgili alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Abstract

This study was conducted to determine whether the perceptions of high school adolescents about family relations differ according to their gender, grade level, parent relations status and parent education status. The working group of the study consists of 359 students (194 females and 165 males) studying in secondary education institutions in the Central District of Isparta province in the 2018-2019 academic year. The mean age of the study group is 15.38. In the study, personal information form in which demographic information about students were obtained and Family Evaluation Scale were used as data collection tools. In the analysis of the data, besides frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation, independent groups t-test and one-way analysis of variance were used to determine whether adolescents' perceptions of family relations differed according to demographic variables; Tukey and Hochberg's GT2 test to test the source of the differences. According to the findings of the research, adolescents' perceptions of family relations in the sub-dimensions of roles, emotional responses, show the required attention and behavior control according to gender; in the sub-dimensions of emotional responses and general functions differed significantly according to parent relations status. Adolescents' perceptions of family relations did not differ significantly according to grade level and parents education status. The research findings were discussed in light of the relevant literature.

Key Word

Family,
family relations,
adolescents,
adolescence.

Atf için:

For Citation

Gönültaş, O.; Uzun, K. & Akın, M.S. (2021). Ergenlerin aile içi ilişki algılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [MSKU Journal of Education]*, 8(2), 391-405. DOI:10.21666/muefd.718075.

¹ Meb, ogonultasmlt@gmail.com, ORCID:0000-0003-1904-5121

² Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, kuzun@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6816-1789

³ Meb, msuleymanakin@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0220-7606

Aile, karşı cinsten iki kişinin yasa ve geleneklere bağlı kalarak kurduğu psikososyal ve biyolojik bir kurumdur (Özgüven, 2001). Aile, diğer toplumsal kurumlar ve ilişkiler gibi insanların içinde yaşadıkları toplumsal, tarihsel ve kültürel dünyada birbirlerine karşı olan anlayışlarını, kişiler arası ilişkilerini, değerlerini ve yaşadıkları toplumsal şartları dikkate alarak kendilerinin inşa ettikleri, yeniden ürettikleri ve sürekli gözlemleyerek bunun sınırlarını belirledikleri bir ilişkiler alanıdır (Pehlivan, 2017; Savi-Çakar ve Uzun, 2021a). Gerek ruhsal gerekse bedensel olarak sağlıklı bir nesil yetiştirmek her toplumun en önemli hedefidir. Böyle bir neslin yetişmesinde, çocuk ve ergenin içinde yetiştiği, ilk ve yoğun ilişkilerin yaşandığı, toplumun en küçük birimi olan aileye önemli sorumluluklar düşmektedir (Cerit, 2007).

Tüm kişiler arası ilişkiler ve sosyal bağlar ele alındığında aile içi ilişkilerin en yoğun ve en uzun süregelen ilişkiler olduğu söylenebilir (Carr, 2006). Aile içi ilişkiler, bireyin psikososyal ihtiyaçlarının karşılanması ve topluma sağlıklı bireyler kazandırılması açısından çok önemlidir. Kuşkusuz ki bireyler, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini en verimli şekilde ailelerinin yanında tamamlar. Her birey doğumundan itibaren hem annesinin hem de babasının ilgisine, sevgisine ve şefkatine ihtiyaç duyar (Tarhan, 2007). Çocuğun içinde bulunduğu aile yapısı, onun kişiliğinin gelişiminde ve benliğinin oluşumunda etkilidir. Sağlıklı aile ortamında yetişen bir çocuk, daha bağımsız ve etkin olurken; bununla birlikte kendini gerçekleştirme anlamında da gelişim göstermektedir. Anne ve babası tarafından duygusal ihtiyaçları karşılanan çocuklarda, kendini değerli hissetme ve özgüven duyguları gelişir. Özellikle ailesi tarafından sevilen ve olumlu davranışları pekiştirilen bireyler, değerli olma hissini yaşarlar. Sağlıksız bir aile ortamında yetişen bireyler ise özsaygı geliştiremez, bağımsız bir benlik oluşturamaz ve bunun bir sonucu olarak otorite figürü olan anne ya da babaya bağımlı bir kişilik yapısı oluşturur (Dönmezer, 2003; Morgan, 2009; Yavuzer, 2016). Ayrıca sağlıksız aile içi ilişki ağına sahip olan bireylerin pozitif gelişimlerinin zarar göreceği ve kendilerine özgü karakter güçlerini keşfetmelerinin zorlaşacağı açıktır (Kılınç ve Uzun, 2021). Sağlıksız aile içi ilişkiler pozitif psikolojinin önem verdiği iyi oluş, iyimserlik, mutluluk, dayanıklılık, affetme, minnettarlık, sağlıklı iletişim gibi birçok becerinin gelişmesine de zarar vermektedir (Karataş ve Uzun, 2020; Karataş ve Uzun, 2021).

Ailenin, bireyin yaşamında kritik bir yeri ve önemi vardır. Ailenin, bireyin üzerindeki bilişsel, duyuşsal, bedensel ve sosyal gelişimi üzerindeki etkileri, doğumdan önceki dönemle birlikte başlar ve yaşamı boyunca etkisini devam ettirir. Ebeveyn-çocuk ilişkisinin niteliği ve bu ilişkilerde ebeveynlerin çocuğa karşı göstermiş olduğu davranış örüntüleri, çocuğun gelişiminde belirleyici rol oynamaktadır (Şahin, 2007). Gelişim dönemleri içerisinde, bireylerin başa çıkmaları gereken gelişim görevleri bakımından en zorlayıcı süreçlerden biri olarak kabul edilen ergenlik; çeşitli fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlerin yaşandığı bir dönemdir (Aydın, 2015; Köse, 2006). Ergenlik dönemi hızlı ve sürekli bir gelişim ve değişim dönemi olarak kabul edilmektedir. Bu değişimler aile içi çatışmaları da beraberinde getirmektedir. Ergenlik döneminde aile içinde yaşanan yoğun çatışmalar ve olumsuz ilişkiler iyi yönetilemezse intihar davranışı ile sonuçlandığı bilinmektedir (Savi-Çakar, Girgin ve Uzun, 2020). Bu nedenle ergenlik döneminde ergenlerin aile ile olan ilişkileri fazlasıyla önem kazanmaktadır (Özbay, 2000; Özgüven, 2001; Santrock, 2017).

Ebeveyn ve ergen ilişkisi, ergenin tüm gelişim alanlarındaki ilerleyişinde büyük ölçüde etkilidir. Ayrıca olumsuz ebeveyn-ergen ilişkisinin, ergenlerin riskli davranışlara yönelmesi konusunda önemli bir risk faktörü olduğu da bilinmektedir (Savi-Çakar ve Uzun, 2021b). Bu ilişki, ergenin tüm yaşamını etkilemektedir (Cerit, 2007). Ergenlik dönemindeki aile içi ilişkiler, ergenin fiziksel ve bilişsel gelişiminden, sosyal çevresinden, ebeveynlerin değer ve beklentilerinden ve ayrıca ergenin gelişiminin ve davranışlarının bu beklentilere ne ölçüde uyup uymamasından gibi birçok etmenden etkilenir (Hortaçsu, 1997; Ünal, 2019). Bireyin yaşamı boyunca başkalarıyla kurduğu ilişkilerin temeli de aile içi ilişkilerden etkilenmektedir (Özkurt, 2018). Bu dönemde ergenin yaşadığı biyolojik, bilişsel ve sosyal değişimler; ebeveyn-ergen ilişkisinin tekrar yapılandırılmasını zorunlu kılmaktadır (Bumpus, Crouter ve McHale, 2001; Eftekin, 2015; Kulaksızoğlu, 1989). Ergenin kendi kendini yöneten, özgüveni ve benlik saygısı yüksek, mutlu bir birey olması, yetiştiği aile ortamının koşullarına bağlıdır. Bu nedenle ebeveynlerin, aile içindeki tutum ve davranışları büyük önem taşımaktadır (Cirhinlioğlu, 2006). Bu süreçte ebeveyne düşen görev ise çocuğuna daha fazla davranışsal özerklik tanıyarak ona bir yetişkin

gibi davranması ve çocuğunun kendisini bir yetişkin gibi hissetmesini sağlamasıdır (Paikoff ve Brooks-Gunn, 1991).

Ergenler üzerinde yapılan araştırmalarda, ebeveynlerle kurulan sağlıklı ilişkinin; internet bağımlılığı, madde kullanımı, stres, depresyon, öfke, benlik saygısı, sosyal kaygı gibi değişkenlerle ilişkili olduğu anlaşılmıştır (Akdeniz, 2017; Bayraktutan, 2005; Bülbül, 2014; Gönültaş, Uzun, Akın ve Özcan, 2020; Kamkar, Doyle ve Markiewicz, 2012; Lin ve Tsai, 2002; Moral, 2018; Olmuş, 2001, Şereflioğlu, 2018; Tunç ve Tezer, 2006). Arslan ve Balkıs (2014) ergen örnekleminde yaptıkları araştırmalarında, ebeveynlere yönelik algılanan olumsuz tutumların ergenlerin anti-sosyal davranışlar, alkol ve sigara kullanımı, intihar eğilimi, olumsuz beslenme alışkanlıkları ve okul terki gibi problemleri davranışlarla ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Kalyencioğlu ve Kutlu'ya (2010) göre ergenlerin bu tür olumsuz davranışları, anne-baba ergen ilişkisinin daha da bozulmasına neden olmakta ve bu karşılıklı etkileşim ergenlerin uyum problemlerinin artmasına yol açabilmektedir.

Aile içi ilişkilerini sağlıklı olarak algılayan ergenlerin özgüvenleri gelişmekte, öznel iyi oluş ve mutluluk düzeyleri artmakta ve sosyal çevreleri ile daha sağlıklı ilişkiler kurabilmekte oldukları bilinmektedir (Kılınç ve Uzun, 2020; Şereflioğlu, 2018). Bayraktar (2007) ergenlik döneminin başarılı ya da başarısız olarak atlatılmasındaki en önemli noktanın, ergenlerin ebeveynleriyle kurdukları ilişkinin niteliği olduğunu vurgulamıştır. Kültürümüzde ergen-ebeveyn ilişkisinin niteliği ve ergenlerin aile içi ilişki algılarını etkileyen değişkenlerin tespit edilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda cinsiyet (Karakoyun, 2011; Özgen, 1999; Yayman, 2019), yaş (Çalış, 2019; Karatay, 2018), anne-baba birliktelik veya boşanmış olma durumu (Mete, 2005; Ökte, 2001), anne ve babanın öğrenim durumu (Karatay, 2018, Mete, 2005; Özcan, 2002) gibi demografik değişkenler ergenlerin aile içi ilişkiyi algılama düzeylerinin farklı boyutlarını etkilemektedir. Bu bakımdan ergenlerin aile içi ilişki algılarını etkileyen değişkenlere yönelik yapılan çalışmaların sonuçlarının birbiri ile tutarlı olmadığı anlaşılmıştır. Bu durum genelde kültürden, özelde ise araştırmanın yapıldığı örneklemden kaynaklanmış olabilir.

Aile içi ilişkilerin sağlıklı olabilmesi ancak aile içerisindeki bireylerin birbirleriyle sağlıklı iletişim kurmalarıyla mümkün olabilir (Nazlı, 2018). Sağlıklı bir yaşamın sürdürülebilmesi için başka bireylerle kurulan sağlıklı ilişkiler oldukça önemlidir (Yüksel, 2004). Sosyal bir varlık olan insan, çevresindeki kişilerle sürekli olarak ilişki kurma ihtiyacı hissetmektedir. Ergenlik dönemindeki en önemli ve kritik ilişkiler ise aile bireyleriyle kurulmaktadır. Bazı ergenler, diğerlerinden daha çok olumlu aile içi ilişki algısına sahip olma eğilimindedir. Bu bakımdan ergenlik dönemindeki ebeveyn ve ergen ilişkisinin, çeşitli faktörlerden etkilenebileceği düşünülmektedir. Bu noktada ergenin aile içi ilişki algısını etkileyen değişkenlerin bulunması, ailenin koruyucu bir faktör olduğu göz önüne alındığında, ergenlik dönemindeki bireylere yönelik yapılan önleyici çalışmalara yön vermesi bakımından oldukça önemlidir. Araştırmanın bu bakımdan ergenlerin aile içi ilişkileri algılamalarına kuramsal açıdan katkı sunacağı söylenebilir. Bu araştırma, ergenlerin aile içi ilişkilerinin açıklanması ve iyileştirilmesi ile ilgili yapılacak çalışmalarda dikkate alınması gereken faktörlerin belirlenmesi bakımından oldukça önem arz etmektedir.

Bütün bu açıklananlardan hareketle bu çalışmanın amacı: Lise çağındaki ergenlerin aile içi ilişkileri algılayışlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, ebeveyn birliktelik durumu ve ebeveynlerin öğrenim düzeyi gibi demografik değişkenlere göre incelenmesidir. Buna yönelik araştırma soruları aşağıda belirtilmiştir.

1. Ergenlerin aile içi ilişkilere yönelik algıları,
 - a. Cinsiyetlerine,
 - b. Sınıf düzeylerine,
 - c. Anne-baba birliktelik durumlarına,
 - d. Anne-baba öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada, Isparta ilinin Merkez ilçesinde yer alan ortaöğretim kurumlarında öğrenimine devam etmekte olan ergenlerin, aile içi ilişki algılarının incelenmesine yönelik olarak tarama araştırması modeli

kullanılmıştır. Tarama araştırması modeli bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği araştırma türüdür (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında, Isparta ilinin Merkez ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 359 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubunun yaş ortalaması 15.38'dir. Çalışma grubu oluşturulurken, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme, araştırmacıların ihtiyaç duyduğu büyüklükteki bir gruba ulaşana kadar en ulaşılabilir olan yanıtlayıcılardan başlamak üzere örneklemini oluşturmasıdır (Büyüköztürk vd., 2016). Öğrencilerin araştırmaya katılmaları hususunda gönüllülük esas alınmıştır. Çalışma grubu ile ilgili demografik bilgiler Tablo-1'de verilmiştir.

Tablo 1

Örnekleme Ait Tanımlayıcı İstatistik Bulgular

Faktör	Değişken	n	%
Cinsiyet	Kadın	194	54.00
	Erkek	165	46.00
Sınıf Düzeyi	9.sınıf	72	20.10
	10.sınıf	147	40.90
	11.sınıf	71	19.80
	12.sınıf	69	19.20
Anne ve Babanın Birliktelik Durumu	Birlikte	313	87.20
	Boşanmış	46	12.80
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul Mezunu	80	22.30
	Ortaokul Mezunu	57	15.90
	Lise Mezunu	97	27.00
	Ön Lisans Mezunu	37	10.30
	Lisans Mezunu	88	24.50
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul Mezunu	36	10.00
	Ortaokul Mezunu	52	14.50
	Lise Mezunu	101	28.10
	Ön Lisans Mezunu	36	10.00
	Lisans Mezunu	134	37.30
Toplam Öğrenci Sayısı		359	100.00

Tablo-1 incelendiğinde katılımcıların %54.00'ünün (n=194) kadın, %46.00'sinin (n=165) ise erkek ergenlerden oluştuğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların %20.10'u (n=72) 9.sınıf, %40.90'ı (n=147) 10.sınıf, %19.80'i (n=71) 11.sınıf ve %19.20'si (n=69) ise 12.sınıf öğrencisidir. Katılımcıların %87.20'sinin (n=313) anne ve babası birlikte iken, %12.80'inin (n=46) ise anne ve babası boşanmıştır. Araştırmaya katılanların annesinin %22.30'u (n=80) ilkokul, %15.90'ı (n=57) ortaokul, %27.00'si (n=97) lise, %10.30'u (n=37) ön lisans ve %24.50'si (n=88) ise lisans mezunudur. Katılımcıların babasının %10.00'u (n=36) ilkokul, %14.50'si (n=52) ortaokul, %28.10'u (n=101) lise, %10.00'u (n=36) ön lisans ve %37.30'u (n=134) ise lisans mezunudur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama araçları olarak öğrencilere ilişkin demografik bilgilerin elde edildiği kişisel bilgi formu ve Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacılar tarafından kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda öğrencilere yönelik kişisel bilgiler (cinsiyet, sınıf düzeyi, anne ve babanın birlikte olma durumu, anne ve babanın öğrenim durumu) yer almaktadır.

Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)

ADÖ, Epstein, Bolwin ve Bishop (1983) tarafından "Aile Araştırma Programı" çerçevesinde geliştirilmiş olup, ailenin işlevlerini hangi konularda yerine getirebildiğinin veya getiremediğinin genel bir değerlendirmesini yapmak ve sorun alanlarını ortaya çıkartmak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlanması Bulut (1990) tarafından yapılmıştır. Toplamda 60 maddeden oluşan ölçek,

“1-Aynen katılıyorum” ile “4-Hiç katılmıyorum” arasında değişen 4’lü Likert tipinde bir kendini değerlendirme envanteridir. Ölçeğin yedi alt boyutu bulunmaktadır. (1) *Problem çözme* alt boyutu ailenin maddi ve manevi sorunlarını etkili bir şekilde çözebilme becerisini; (2) *İletişim* alt boyutu aile üyeleri arasında bilgi alış verişini, iletişimin açık olup olmadığını; (3) *Roller* alt boyutu ailenin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak üyelerinin aile içindeki konumlarına göre gerçekleştirmeleri gereken davranış kalıplarını; (4) *Duygusal tepki verebilme* alt boyutu aile bireylerinin karşılaştıkları içsel ve dışsal uyaranlara karşı verdikleri tepkileri; (5) *Gereken ilgiyi gösterme* alt boyutu aile bireylerinin karşılıklı ilgi, sevgi ve bakımlarını; (6) *Davranış kontrolü* alt boyutu ailenin kendi üyelerinin davranışlarına belli standart kurallar koymasını ve bu noktadaki düzenleme ve disiplini ve (7) *Genel fonksiyonlar* alt boyutu ise diğer altı boyutu da kapsayacak biçimde aile hakkında alınan bilgiyi açıklamaktadır. Ölçekten toplam puan alınmamaktadır ve her alt boyut kendi içinde değerlendirilmektedir. Ölçekte toplam otuz iki tane ters madde bulunmaktadır. ADÖ’nün her bir alt boyutu için elde edilen yüksek puan, ilgili alt boyuttaki sağlıklı aile içi ilişkiyi gösterirken; her bir alt boyuttan alınan düşük puan ise ilgili alt boyuttaki sağlıklı aile içi ilişkiyi göstermektedir. ADÖ’nün alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla; problem çözme (6 madde) .80, iletişim (9 madde) .42, roller (11 madde) .56, duygusal tepki verebilme (6 madde) .59, gereken ilgiyi gösterme (7 madde) .38, davranış kontrolü (9 madde) .52 ve genel işlevler (12 madde) .86’dır (Bulut, 1990). Bu çalışma kapsamında ölçeğin iç tutarlık katsayıları sırasıyla; problem çözme alt boyutu için .71, iletişim alt boyutu için .77, roller alt boyutu için .59, duygusal tepki verebilme alt boyutu için .73, gereken ilgiyi gösterme alt boyutu için .41, davranış kontrolü alt boyutu için .51 ve genel işlevler alt boyutu için .89 olarak bulunmuştur.

Bulgular

Bu araştırma, ergenler için yapılacak önleyici rehberlik çalışmalarına argüman sunmayı ve aile içi ilişki algıları açısından olası risk gruplarında yer alan ergenleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu bakımdan ergenlerin aile içi ilişkilere yönelik algılarının hangi demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan analizlerin bulguları sırasıyla şöyledir; Ergenlerin aile içi ilişkiyi algılayış puanlarının, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo-2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Ergenlerin Cinsiyet Açısından Aile İçi İlişkileri Algılayış Puanlarının İncelenmesine Yönelik İlişkiziz Örneklem T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{x}	S	sd	t	p
Problem Çözme	Kadın	194	12.22	3.88	357	-.329	.742
	Erkek	165	12.35	3.57			
İletişim	Kadın	194	17.71	5.32	357	-1.547	.123
	Erkek	165	18.55	4.89			
Roller	Kadın	194	22.65	4.78	357	-2.208*	.028
	Erkek	165	23.73	4.41			
Duygusal Tepki Verebilme	Kadın	194	11.26	3.86	357	-2.241*	.026
	Erkek	165	12.15	3.65			
Gereken İlgiyi Gösterme	Kadın	194	16.07	2.53	357	-3.149**	.002
	Erkek	165	16.96	2.83			
Davranış Kontrolü	Kadın	194	18.63	3.44	357	-2.266*	.024
	Erkek	165	19.44	3.27			
Genel İşlevler	Kadın	194	20.90	7.83	357	-1.840	.067
	Erkek	165	22.35	6.93			

Tablo-2’de ergenlerin aile içi ilişkileri algılayışlarının alt boyutlarına bakıldığında; kadın ve erkek ergenlerin roller ($t_{(357)}=-2.208$, $p<.05$), duygusal tepki verme ($t_{(357)}=-2.241$, $p<.05$), gereken ilgiyi gösterme ($t_{(357)}=-3.149$, $p<.01$) ve davranış kontrolü ($t_{(357)}=-2.266$, $p<.05$) puanlarının anlamlı olarak farklılaşmakta olduğu görülmektedir. Bu farklılığın erkek ergenlerin roller, duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü puan ortalamalarının; kadın ergenlerin puan ortalamalarından daha yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür. Bu durum erkek ergenlerin

roller, duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alt boyutlarında; sağlıklı aile içi ilişki yaşadıklarına yönelik algılarının olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca Tablo-2'ye bakıldığında, ergenlerin aile içi ilişkileri algılayışlarının alt boyutlarından; problem çözme ($t_{(357)}=-.329$, $p>.05$), iletişim ($t_{(359)}=-1.547$, $p>.05$) ve genel işlevler ($t_{(357)}=-1.840$, $p>.05$) puan ortalamalarının kadın ve erkek ergenler arasında anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Ergenlerin sınıf düzeylerine göre aile içi ilişkileri algılayış puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını saptamaya yönelik tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo-3'te gösterilmiştir.

Tablo 3

Ergenlerin Sınıf Düzeylerine Göre Aile İçi İlişkileri Algılayış Puanlarının İncelenmesine Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	N	\bar{x}	S	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	9.sınıf(A)	72	12.38	3.99	.867	.458	Yok
	10.sınıf (B)	147	12.25	3.73			
	11.sınıf (C)	71	11.77	3.63			
	12.sınıf (D)	69	12.78	3.61			
İletişim	9.sınıf (A)	72	18.20	4.82	.265	.850	Yok
	10.sınıf (B)	147	18.29	5.29			
	11.sınıf (C)	71	17.64	5.56			
	12.sınıf (D)	69	18.02	4.73			
Roller	9.sınıf (A)	72	23.34	4.69	.728	.536	Yok
	10.sınıf (B)	147	23.42	4.43			
	11.sınıf (C)	71	22.46	4.55			
	12.sınıf (D)	69	23.10	5.09			
Duygusal Tepki Verebilme	9.sınıf (A)	72	12.37	3.65	1.825	.140	Yok
	10.sınıf (B)	147	11.46	3.81			
	11.sınıf (C)	71	11.04	3.75			
	12.sınıf (D)	69	12.02	3.85			
Gereken İlgiyi Gösterme	9.sınıf (A)	72	16.58	2.86	2.576	.054	Yok
	10.sınıf (B)	147	16.31	2.68			
	11.sınıf (C)	71	16.04	2.38			
	12.sınıf (D)	69	17.21	2.81			
Davranış Kontrolü	9.sınıf (A)	72	18.90	3.88	.858	.463	Yok
	10.sınıf (B)	147	18.91	3.10			
	11.sınıf (C)	71	18.74	3.21			
	12.sınıf (D)	69	19.57	3.58			
Genel İşlevler	9.sınıf (A)	72	22.66	8.43	1.552	.201	Yok
	10.sınıf (B)	147	21.29	7.31			
	11.sınıf (C)	71	20.26	6.82			
	12.sınıf (D)	69	22.33	7.23			

Tablo-3'te görüldüğü üzere ergenlerin aile içi ilişki algılayışlarının alt boyutları olan problem çözme ($F_{(3-355)}=.867$, $p>.05$), iletişim ($F_{(3-355)}=.265$, $p>.05$), roller ($F_{(3-355)}=.728$, $p>.05$), duygusal tepki verebilme ($F_{(3-355)}=1.835$, $p>.05$), gereken ilgiyi gösterme ($F_{(3-355)}=2.576$, $p>.05$), davranış kontrolü ($F_{(3-355)}=.858$, $p>.05$) ve genel işlevler ($F_{(3-355)}=1.552$, $p>.05$) puan ortalamalarının sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı anlaşılmaktadır. Tablo-3 incelendiğinde bu sonucun, öğrenim görülen sınıf düzeyleri fark etmeksizin; ergenlerin birbirlerine yakın düzeyde problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler puan ortalamalarına sahip olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ergenlerin aile içi ilişkileri algılayış puanlarının, anne ve babalarının birlikte olma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo-4'te verilmiştir.

Tablo 4

Ergenlerin Anne ve Babalarının Birlikte Olma Durumları Açısından Aile İçi İlişkileri Algılayış Puanlarının İncelenmesine Yönelik İlişkisiz Örneklem T-Testi Sonuçları

	Birliktelik Durumu	n	\bar{x}	S	sd	t	p
Problem Çözme	Birlikte	313	12.21	3.76	357	-1.816	.070
	Boşanmış	46	14.00	2.82			
İletişim	Birlikte	313	17.99	5.11	357	-1.778	.076
	Boşanmış	46	20.40	5.35			
Roller	Birlikte	313	23.08	4.63	357	-1.460	.145
	Boşanmış	46	24.86	4.51			
Duygusal Tepki Verebilme	Birlikte	313	11.56	3.75	357	-2.658**	.008
	Boşanmış	46	14.20	3.94			
Gereken İlgiyi Gösterme	Birlikte	313	16.47	2.71	357	-.456	.649
	Boşanmış	46	16.80	2.73			
Davranış Kontrolü	Birlikte	313	18.94	3.36	357	-1.554	.121
	Boşanmış	46	20.33	3.84			
Genel İşlevler	Birlikte	313	21.38	7.40	357	-2.257*	.025
	Boşanmış	46	25.80	7.71			

**p<.01, *p<.05

Tablo-4'te yer alan ergenlerin aile içi ilişki algılayışlarının alt boyutlarına bakıldığında; anne-babası birlikte olan ve anne-babası boşanmış olan ergenlerin duygusal tepki verebilme ($t_{(357)}=-2.658$, $p<.01$) ve genel işlevler ($t_{(357)}=-2.257$, $p<.05$) puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaşmakta olduğu görülmektedir. Bu farklılığın, anne-babası boşanmış olan ergenlerin duygusal tepki verme ve genel işlevler puan ortalamalarının; anne-babası birlikte olan ergenlerin puan ortalamalarından daha yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durum, anne-babası boşanmış olan ergenlerin duygusal tepki verme ve genel işlevler alt boyutlarında; sağlıklı aile içi ilişki yaşadıklarına yönelik algıladıkları olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca Tablo-4 incelendiğinde, ergenlerin aile içi ilişkiyi algılayışlarının alt boyutlarından olan problem çözme ($t_{(357)}=-1.816$, $p>.05$), iletişim ($t_{(359)}=-1.778$, $p>.05$), roller ($t_{(357)}=-1.460$, $p>.05$), gereken ilgiyi gösterme ($t_{(359)}=-.456$, $p>.05$) ve davranış kontrolü ($t_{(357)}=-1.554$, $p>.05$) puan ortalamalarının; anne-babası birlikte olan ve anne-babası boşanmış olan ergenler arasında anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Ergenlerin annelerinin öğrenim durumlarına göre aile içi ilişkileri algılayış puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını saptamaya yönelik tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo-5'te gösterilmiştir.

Tablo-5'e bakıldığında ergenlerin aile içi ilişki algılayışlarının alt boyutları olan problem çözme ($F_{(4-354)}=.613$, $p>.05$), iletişim ($F_{(4-354)}=.474$, $p>.05$), roller ($F_{(4-354)}=1.253$, $p>.05$), duygusal tepki verebilme ($F_{(4-354)}=.377$, $p>.05$), gereken ilgiyi gösterme ($F_{(4-354)}=1.513$, $p>.05$), davranış kontrolü ($F_{(4-354)}=2.268$, $p>.05$) ve genel işlevler ($F_{(4-354)}=1.225$, $p>.05$) puan ortalamalarının; ergenlerin annelerinin öğrenim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Bu sonuç Tablo-5 incelendiğinde annelerinin öğrenim düzeyleri fark etmeksizin, ergenlerin birbirlerine benzer oranda problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler puan ortalamalarına sahip olmalarından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Annesi ortaokul ve ön lisans mezunu olan ergenlerin; örneklem içinde yeterince temsil edilememiş olması da bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olabilir.

Tablo 5

Ergenlerin Anne Öğrenim Durumlarına Göre Aile İçi İlişkileri Algılayış Puanlarının İncelenmesine Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Anne Öğrenim Durumu	n	\bar{x}	S	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	İlkokul Mezunu(A)	80	12.40	3.74	.613	.653	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	57	11.78	3.83			
	Lise Mezunu(C)	97	12.59	3.89			
	Ön Lisans Mezunu(D)	37	11.78	3.39			
	Lisans Mezunu(E)	88	12.37	3.68			
İletişim	İlkokul Mezunu(A)	80	18.10	5.28	.474	.755	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	57	17.43	4.69			
	Lise Mezunu(C)	97	18.45	5.03			
	Ön Lisans Mezunu(D)	37	18.62	5.43			
	Lisans Mezunu(E)	88	17.90	5.31			
Roller	İlkokul Mezunu(A)	80	23.88	4.73	1.253	.288	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	57	23.43	4.81			
	Lise Mezunu(C)	97	22.61	4.47			
	Ön Lisans Mezunu(D)	37	22.24	4.73			
	Lisans Mezunu(E)	88	23.28	4.55			
Duygusal Tepki Verebilme	İlkokul Mezunu(A)	80	11.87	3.72	.377	.825	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	57	11.57	3.93			
	Lise Mezunu(C)	97	11.31	3.38			
	Ön Lisans Mezunu(D)	37	12.02	3.67			
	Lisans Mezunu(E)	88	11.79	4.24			
Gereken İlgiliyi Gösterme	İlkokul Mezunu(A)	80	16.91	2.56	1.513	.198	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	57	16.26	2.46			
	Lise Mezunu(C)	97	16.05	2.69			
	Ön Lisans Mezunu(D)	37	16.35	3.26			
	Lisans Mezunu(E)	88	16.78	2.71			
Davranış Kontrolü	İlkokul Mezunu(A)	80	19.85	3.38	2.268	.062	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	57	19.15	3.38			
	Lise Mezunu(C)	97	18.55	2.96			
	Ön Lisans Mezunu(D)	37	18.18	3.38			
	Lisans Mezunu(E)	88	18.97	3.72			
Genel İşlevler	İlkokul Mezunu(A)	80	22.22	7.63	1.225	.300	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	57	19.89	6.60			
	Lise Mezunu(C)	97	21.37	7.03			
	Ön Lisans Mezunu(D)	37	22.97	8.12			
	Lisans Mezunu(E)	88	21.68	7.93			

Ergenlerin babalarının öğrenim durumlarına göre aile içi ilişkileri algılayış puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını saptamaya yönelik tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo-6'da sunulmuştur.

Tablo-6 incelendiğinde aile içi ilişki algılayışının alt boyutları olan problem çözme ($F_{(4-354)}=1.138$, $p>.05$), iletişim ($F_{(4-354)}=.370$, $p>.05$), roller ($F_{(4-354)}=.052$, $p>.05$), duygusal tepki verebilme ($F_{(4-354)}=.294$, $p>.05$), gereken ilgiyi gösterme ($F_{(4-354)}=.075$, $p>.05$), davranış kontrolü ($F_{(4-354)}=1.192$, $p>.05$) ve genel işlevler ($F_{(4-354)}=.861$, $p>.05$) puan ortalamalarının ergenlerin babalarının öğrenim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı söylenebilir. Bu sonuç Tablo-6 incelendiğinde babalarının öğrenim düzeyleri fark etmeksizin, ergenlerin birbirine yakın düzeyde problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler puan ortalamalarına sahip olmalarından kaynaklandığı şeklinde düşünülmektedir. Ayrıca babası ilkök ve ön lisans mezunu olan ergenlerin; örneklem içerisinde yeteri kadar temsil edilememiş olması da bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olabilir.

Tablo 6

Ergenlerin Baba Öğrenim Durumlarına Göre Aile İçi İlişkileri Algılayış Puanlarının İncelenmesine Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Baba Öğrenim Durumu	n	\bar{x}	S	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	İlkokul Mezunu(A)	36	12.44	3.44	1.138	.339	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	52	11.80	3.89			
	Lise Mezunu(C)	101	11.81	4.07			
	Ön Lisans Mezunu(D)	36	12.50	3.05			
	Lisans Mezunu(E)	134	12.73	3.66			
İletişim	İlkokul Mezunu(A)	36	18.19	5.55	.474	.830	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	52	17.78	4.51			
	Lise Mezunu(C)	101	17.77	5.35			
	Ön Lisans Mezunu(D)	36	18.86	5.27			
	Lisans Mezunu(E)	134	18.23	5.09			
Roller	İlkokul Mezunu(A)	36	23.38	4.25	.052	.995	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	52	22.94	4.46			
	Lise Mezunu(C)	101	23.15	4.86			
	Ön Lisans Mezunu(D)	36	23.11	4.38			
	Lisans Mezunu(E)	134	23.18	4.76			
Duygusal Tepki Verebilme	İlkokul Mezunu(A)	36	11.69	3.21	.294	.882	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	52	11.46	3.32			
	Lise Mezunu(C)	101	11.41	4.19			
	Ön Lisans Mezunu(D)	36	11.94	3.52			
	Lisans Mezunu(E)	134	11.87	3.88			
Gereken İlgiyi Gösterme	İlkokul Mezunu(A)	36	16.69	2.86	.075	.990	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	52	16.40	2.54			
	Lise Mezunu(C)	101	16.45	2.56			
	Ön Lisans Mezunu(D)	36	16.55	2.77			
	Lisans Mezunu(E)	134	16.47	2.85			
Davranış Kontrolü	İlkokul Mezunu(A)	36	19.83	3.04	1.192	.314	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	52	18.26	3.21			
	Lise Mezunu(C)	101	19.12	3.41			
	Ön Lisans Mezunu(D)	36	19.02	3.19			
	Lisans Mezunu(E)	134	18.97	3.54			
Genel İşlevler	İlkokul Mezunu(A)	36	22.19	7.58	.861	.487	Yok
	Ortaokul Mezunu(B)	52	20.98	6.74			
	Lise Mezunu(C)	101	20.61	7.11			
	Ön Lisans Mezunu(D)	36	21.88	7.89			
	Lisans Mezunu(E)	134	22.26	7.82			

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada, lise çağındaki ergenlerin aile içi ilişkilerini algılamaları; cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba birliktelik durumu ve anne-baba öğrenim durumu değişkenlerine göre incelenmiştir. Elde edilen bulgular alanyazın doğrultusunda tartışılmıştır.

Araştırmanın ilk bulgusu incelendiğinde, erkek ergenlerin kadın ergenlere göre aile içi ilişkileri algılayışlarının roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alt boyutlarında anlamlı olarak farklılaştığı; ancak problem çözme, iletişim ve genel işlevler alt boyutlarında ise anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Erkek ergenlerin, farklılaşan alt boyutlarda kadın ergenlere göre aile içi ilişkileri daha sağlıklı yönde algıladıkları tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde, bu araştırmanın sonuçlarına paralel olarak, ergenlerin cinsiyetlerine göre aile içi ilişkilere yönelik algılarının bazı alt boyutlarda anlamlı olarak farklılaştığını saptayan çalışmalara rastlanmıştır. Bu farklılaşmanın nedeni mevcut çalışmayla uyumlu olarak, erkek ergenlerin kadın ergenlere göre aile içi ilişkilerini daha sağlıklı olarak algılamalarından kaynaklanmaktadır. Araştırmanın bulgularına paralel olarak; Özgen (1999) ergenlerle yaptığı çalışmada cinsiyete göre erkek ergenlerin kadın ergenlere göre sadece rol alt boyutunda; Cerit (2007) sadece problem çözme alt boyutunda; Yayman (2019) iletişim ve davranış alt boyutunda; Doğan ve Ceyhan (2008) roller ve

davranış kontrolü alt boyutunda; Karakoyun (2011) roller, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşma olduğunu tespit etmişlerdir. Türküm, Kızıltaş, Bıyık ve Bahriye (2005) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada da erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre aile içi ilişkilerini daha sağlıklı algıladıkları tespit edilmiştir. Ergenlik, bireyin gelişim süreçleri içinde kendine has özellikler barındıran fırtınalı bir dönemdir. Bu dönemde ergenlerin aileleriyle olan ilişkilerinde azalmalar oluşabilmekte ve ergenlerin daha çok kendilerine yöneldikleri gözlemlenmektedir. Kültürel açıdan edinmiş olduğumuz geleneklerimizden de destek alarak; erkek ergenler, kız ergenlere oranla bu süreci ailelerinden daha çok arkadaşlarıyla etkileşim içinde geçirmeyi tercih etmekte ve buna bağlı olarak aile içi ilişkileri daha sağlıklı olarak algılama eğiliminde olabilmektedirler. Ayrıca Türk kültüründe ailelerin, erkek çocuklardan beklentilerinin (evin bütçesine katkı sunmak vb.) kız çocuklarındakine oranla daha yüksek olması; bu beklentinin ergenlik döneminin gelişimsel krizleriyle boğuşan ve otoriteyle çatışma içinde olan erkek ergenler tarafından karşılanmaması, aileyle olan ilişkilerin gerilmesine neden olmuş olabilir.

Araştırmanın ikinci bulgusunda, ergenlerin sınıf düzeylerine göre aile içi ilişkiyi algılayışlarının alt boyutları olan problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Karatay'ın (2018) özel yetenekli öğrenciler ve Çalış'ın (2019) ergen örnekleminde yaptığı çalışmaların sonuçları, araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Benzer şekilde Türküm ve diğerleri (2005) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada da aile içi ilişkileri algılama düzeyinin katılımcıların yaşlarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Sınıf düzeyinin ergenin sahip olduğu yaş ile doğru orantılı olduğu düşünüldüğünde, sınıf düzeyinin ya da yaşın, ergenlerin aile ilişkileri ile ilgili algılamalarını değiştirmemesi; bu algıların, ergenlik dönemi içerisindeki kısa yaş ve sınıf aralıklarına göre değişmeyecek derecede tutarlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda ergenlik döneminin tamamında fırtınalı bir sürecin yaşandığını, birer yıllık sınıf aralıklarının aile içi ilişkilere yönelik belirgin bir farklılık ortaya koyamayacağını söyleyebiliriz.

Araştırmanın üçüncü bulgusu ise anne-babası birlikte olan ve anne-babası boşanmış olan ergenlerin aile içi ilişkiyi algılayışlarında duygusal tepki verebilme ve genel işlevler alt boyutlarında anlamlı olarak farklılaşma olduğu; problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alt boyutlarında ise anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Anne-babası boşanmış olan ergenlerin, anne-babası birlikte olan ergenlere göre farklılaşan alt boyutlar özelinde aile içi ilişkilere yönelik algılarının olumsuz olduğu anlaşılmıştır. Bu sonuç, anne-babası boşanmış olan ergenlerin aile içi iletişimi sağlayabilecekleri mekânsal yakınlıktan yoksun olmalarından, buna bağlı olarak düşüncelerini ve duygularını rahatlıkla ifade edememelerinden ve aile içinde genel işlevlerin net olmamasından kaynaklanmış olabilir. Alanyazın incelendiğinde anne-baba birliktelik durumuna göre ergenlerin aile içi ilişkilere yönelik algılarının bazı alt boyutlar özelinde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılığın, araştırmanın bulgularıyla da paralel olarak, anne-babası boşanmış olan ergenlerin, anne-babası birlikte olan ergenlere göre daha sağlıklı aile içi ilişkiler yaşamalarından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Mete (2005) ergenlerle yaptığı çalışmada davranış kontrolü alt boyutunda; Ökte (2001) problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme ve genel işlevler alt boyutlarında; Güler (2017) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada problem çözme, roller, davranış kontrolü, genel işlevler ve gereken ilgiyi gösterme alt boyutlarında anne-babası boşanmış olan öğrencilerin anne-babası beraber olan öğrencilere oranla daha sağlıklı aile işlevlerine sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, anne-babası boşanmış olan ergenlerin sağlıklı aile işlevi yaşadıkları görülmekle birlikte, aile içi ilişkileri sağlıklı olduğu için de anne-baba boşanmış olabilir. Parçalanmış ve işlevini kaybetmiş aile yapısının önlenmesi için aile içi ilişkilerin geliştirilmesine yönelik psikoeğitim programları oluşturulabilir ve deneysel çalışmalar planlanabilir. Alanyazındaki araştırmaların her birinde farklı sağlıklı aile işlevlerinin ön plana çıkması, araştırma yapılan örneklemelerin sosyo-kültürel yapısının birbirinden farklı olmasından kaynaklanmış olabilir.

Araştırmanın dördüncü bulgusunda, ergenlerin annelerinin öğrenim düzeylerine göre aile içi ilişkiyi algılayışlarının alt boyutları olan problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Karatay (2018), Özcan (2002), Doğan ve Ceyhan (2008), Mete (2005) ve Çalış (2019) tarafından ergen örnekleminde yapılan çalışmalarda da bu araştırmanın sonuçlarıyla örtüşen bulgulara

ulaşmıştır. Annelerinin öğrenim düzeylerine göre ergenlerin aile içi ilişki algılarının farklılaşmaması, Türk toplum yapısına bağlı olarak; ailede annenin öğrenim düzeyi değişse bile annelik bakış açısının değişmemiş olması ile açıklanabilir.

Araştırmanın beşinci bulgusunda ise ergenlerin babalarının öğrenim düzeylerine göre aile içi ilişkiyi algılayışlarının alt boyutları olan problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Karatay (2018), Özcan (2002), Cerit (2007) ve Mete (2005) tarafından ergen örnekleminde yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar elde etmiştir. Babalarının öğrenim düzeylerine göre ergenlerin aile içi ilişki algılarının farklılaşmaması; babanın öğrenim düzeyi değişse bile kültürel yapımız gereği toplumun her kesiminde, aile içindeki otorite rolünün her zaman baba olarak görülmesinden kaynaklanmış olabilir.

Sonuç olarak, erkek ergenlerin kadınlara, anne-babası boşanmış olan ergenlerin ise anne-babası birlikte olanlara göre aile içi ilişkilerini bazı alt boyutlar özelinde sağlıklı olarak algıladıkları anlaşılmıştır. Bununla birlikte sınıf düzeyine ve anne-baba öğrenim düzeyine göre ergenlerin aile içi ilişki algılarında herhangi bir farklılaşma tespit edilememiştir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Bu araştırma ortaöğretim öğrencileriyle sınırlandırılmıştır. Örneklem grubu olarak ilkökul veya ortaokul öğrencileriyle de çalışmalar yapılabilir.
2. Bu çalışmada, ergenlerin aile içi ilişki algılarının; cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba birliktelik durumu ve anne-baba öğrenim durumu değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Gelecek araştırmalarda ise algılanan akademik başarı, anne-baba öz/üvey durumu, algılanan sosyoekonomik düzey gibi farklı demografik değişkenlere göre algılanan aile içi ilişkilerin farklılaşp farklılaşmadığı incelenebilir.
3. Ergenlerin algıladıkları aile içi ilişki tutumlarıyla; kimlik gelişimi, akademik başarı, mükemmeliyetçilik, öz-yeterlik, sosyal uyum, psikolojik iyi oluş ve psikolojik zihinlilik gibi değişkenlerle olan ilişkisinin incelenebilmesi için ilişkisel çalışmalar planlanabilir. Bu şekilde ergenlerin aile içi ilişkileri algılamalarını etkileyen değişkenler tespit edilerek, kuramsal bilgi birikimine katkıda bulunulabilir.
4. Gelecek araştırmalarda, nitel araştırma teknikleri kullanılarak; ergenlerin aile içi ilişkilerine yönelik algılarına dair bulgular zenginleştirilebilir. Nicel araştırma deseni kullanılarak elde edilen bu bulguların, nitel araştırma deseni kullanılarak da elde edilebilmesi bu araştırmanın geçerliğine ve güvenilirliğine katkı sunacaktır. Farklı desenler ve yöntemler ile benzer sonuçlara ulaşmak, elde edilen bulguların sağlam birer kuramsal temele dönüşmesi bakımından önemlidir.
5. Ergenlerin aile içi ilişkilerini geliştirmeye yönelik psikoeğitim programları oluşturulabilir. Bu programlar ortaöğretim okullarındaki psikolojik danışmanları tarafından anne-babası boşanmış olan ve erkek öğrenciler öncelikli olarak tüm okula uygulanmalıdır. Ayrıca bu programların etkililiğinin sınanması amacıyla deneysel çalışmaların yapılması, ergenlerin aile içi ilişkilere yönelik algılarının aydınlatılması konusunda yararlı olabilir.

Son olarak, okul psikolojik danışmanlarına aile içi ilişkilerin geliştirilmesi konusunda büyük görevler düşmektedir. Bu kapsamda okul psikolojik danışmaları aile içi iletişim, sağlıklı ebeveyn tutumları, ergenlik dönemi gelişim özellikleri gibi konularda ebeveynlere yönelik grup çalışmaları ve seminerler planlayabilirler.

Sınırlılıklar

Her çalışmada olduğu gibi bu araştırmanın da sınırlılıkları mevcuttur. Araştırma, Isparta il merkezinde 2018-2019 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan 359 öğrencinin; kişisel inançlarını ve mevcut değişkenleri ölçmek için geliştirilmiş kişisel bilgi formu ve Aile Değerlendirme Ölçeği ile toplanan verilerle sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla veriler, öğrencilerin kişisel değerlendirmeleri sonucunda elde edilmiştir. Öğrencilerin, ölçeklerde yer alan maddelerde işaretleyerek gösterdikleri tepkileri; öz-saygılarını korumak ve anlam arayışlarını zedelememek için gerçek yaşamdaki davranışlarıyla bağdaşmayabilir. Bundan dolayı mevcut değişkenleri içerecek şekilde farklı illerde ve ilçelerde de benzer çalışmaların planlanması ve

sonuçlarının karşılaştırılması önerilmektedir. Ayrıca yapılan analizlerde Aile Değerlendirme Ölçeği'nin bazı alt boyutlarının düşük iç tutarlılık katsayısı vermesi yine önemli bir sınırlılık olarak gösterilebilir.

Kaynakça

- Akdeniz, S. (2017). Erken ergenlikte bilişsel duygusal düzenleme, algılanan anne baba tutumu ve algılanan sosyal destek ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, G. & Balkıs, M. (2014). The investigation of relationship between problem behaviors and family problems in adolescence. *SDU International Journal of Educational Studies*, 1(1), 11-23.
- Aydın, B. (2015). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. (5.Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bayraktar, F. (2007). Olumlu ergen gelişiminde ebeveyn/akran ilişkilerinin önemi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(3), 157-166.
- Bayraktutan, F. (2005). Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bulut, I. (1990). *Aile değerlendirme ölçeği elkitabı*. Ankara: Özgüneliş Matbaası.
- Bumpus, M. F., Crouter, A. C. & McHale, S. M. (2001). Parental autonomy granting during adolescence: Exploring gender differences in context. *Developmental Psychology*, 37(2), 163-173. DOI:10.1037/0012-1649.37.2.163
- Bülbül, A. (2014). Ergenlerin algılanan anne baba tutumları ile yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (19.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (21.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Carr, A. (2006). *The handbook of child and adolescent clinical psychology: A contextual approach*. NY: Brunner-Routledge.
- Cerit, T. (2007). Ergenlerin aile ilişkilerini algılamalarının bazı değişkenlere göre incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cirhinlioğlu, F. (2006). *Çocuk gelişimi ve ruh sağlığı*. (3.Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çalış, N. (2019). Ergenlik döneminde bulunan öğrencilerin aile ilişkilerinin okul yaşamına yansımaları ve okul sosyal hizmeti. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. (3.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, M. & Ceyhan, E. (2008). Genel lise öğrencilerinin aile işlevlerinin ve denetim odaklarının incelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 10(4), 67-82. DOI:10.21560/spcd.21344
- Dönmezer, İ. (2003). *Ailede iletişim ve etkileşim - sağlıklı insan, sağlıklı aile*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Eftekin, P. (2015). Ergenlik dönemindeki öğrencilerin internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Epstein, N. B., Baldwin, L. M. & Bishop, D. S. (1983). The McMaster family assessment device. *Journal of Marital and Family Therapy*, 9(2), 171-180. DOI:10.1111/j.1752-0606.1983.tb01497.x
- Gönültaş, O., Uzun, K., Akın, M. S. & Özcan, F. A. (2020). Ergenlerin internet bağımlılığı düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(70), 519-529. Doi:10.17719/jisr.2020.4111
- Güler, H. (2017). Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ile aile tutumunun ilişkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hortaçsu, N. (1997). *İnsan ilişkileri*. (2.Baskı). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Kalyencioğlu, D. & Kutlu, Y. (2010). Ergenlerin aile işlevi algılarına göre uyum düzeyleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 18(2), 56-62.

- Kamkar, K., Doyle, A. B. & Markiewicz, D. (2012). Insecure attachment to parents and depressive symptoms in early adolescence: Mediating roles of attributions and self-esteem. *International Journal of Psychological Studies*, 4(2), 3-18. DOI:10.5539/ijps.v4n2p3
- Karakoyun, K. (2011). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karataş, Z. & Uzun, K. (2020). Şükran mı duyuyoruz yoksa minnettar mıyız? *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (56), 411-440. DOI:10.21764/maeuefd.769436
- Karataş, Z. & Uzun, K. (2021). Ergenlerin kendilerini, başkalarını ve durumları affetme eğilimlerinin yordanmasında mükemmeliyetçilik, yalnızlık ve öz-şefkatin etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (58), 248-289. DOI:10.21764/maeuefd.877884
- Karatay, İ. (2018). Özel yetenekli öğrencilerin aile içi ilişkileri ile benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılınç, M. & Uzun, K. (2020). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının yordayıcıları olarak akran zorbalığı ve akran mağduriyeti. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 1400-1439. Doi:10.29299/kefad.853992
- Kılınç, M. & Uzun, K. (2021). Öğretmenler ve okul psikolojik danışmanları için pozitif psikoloji. G. Arslan & M. Yıldırım (Ed.), *Okulda pozitif psikoloji: Kuramdan uygulamaya* içinde, (s. 333-368). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Köse, E. (2006). Liseli ergenlerde kişilik ve sosyal desteğin yalnızlığa olan etkisinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (1989). Ergen-aile çatışmaları ile annenin tutumları arasındaki ilişki ve ergenin problemleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 71-87.
- Lin, S. S. & Tsai, C. C. (2002). Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents. *Computers in Human Behavior*, 18(4), 411-426. DOI:10.1016/S0747-5632(01)00056-5
- Mertler, C. A. & Vannatta, R. A. (2016). *Advanced and multivariate statistical methods: Practical application and interpretation*. (6.Baskı). CA: Pyrczak Publishing.
- Mete, B. (2005). Lise son sınıf öğrencilerinin empatik becerileri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Moral, R. (2018). Ergenlerdeki internet bağımlılığı: anne baba ve akran ilişkileri açısından bir değerlendirme. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Morgan, C. T. (2009). *Psikolojiye giriş* (S. Karakaş & R. Eski, Çev.) (18.Baskı). Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Nazlı, S. (2018). *Aile danışmanlığı*. (14.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Olmuş, G. Ö. (2001). Ergenlerin aile içi psikolojik örüntülere göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ökte, M. (2001). Ergenlerde içe dönüklük-dışa dönüklük kişilik özelliği ile aile işlevleri arasındaki ilişkiler. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özbay, M. H. (2000). Ruh hastalıkları ve sağlığı kliniğine başvuran ergenlerin kendilerini algılamalarıyla başvurmamayanların kendini algılamalarının karşılaştırılması. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özcan, T. C. (2002). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocukların anne babalarının empati düzeyi ile aile işlevlerinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gülhane Askeri Tıp Akademisi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgen, C. (1999). Kız ve erkek lise öğrencilerinin kimlik duyguları ve aile algıları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özgülven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. (1.Baskı). Ankara: Pdrem Yayınları.

- Özkurt, Y. (2018). Ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimlerinin ve sosyal uyum durumlarının incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Paikoff, R. L. & Brooks-Gunn, J. (1991). Do parent-child relationships change during puberty? *Psychological Bulletin*, 110(1), 47-66. DOI:10.1037/0033-2909.110.1.47
- Pehlivan, O. (2017). Aile tanımı ve ilişkilerinin toplumsal olarak inşası. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Santrock, J. W. (2017). *Ergenlik* (D. M. Siyez, Çev.). (14.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Savi-Çakar, F., Girgin, M. & Uzun, K. (2020). Ergenlerin intihar girişimlerinde risk faktörleri ve psikolojik yardım alma durumlarının incelenmesi. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(68), 3599-3618. Doi:10.26449/sss.2568
- Savi-Çakar, F. & Uzun, K. (2021a). COVID-19 pandemi sürecinin ergenlerin ve ebeveynlerinin yaşamına yansımaları: ebeveyn bakış açısından bir değerlendirme. *Pearson Journal of Social Sciences & Humanities*, 6(12), 161-189.
- Savi-Çakar, F. & Uzun, K. (2021b). Teacher abuse, school burnout and school attachment as predictors of adolescents' risky behaviors. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 11(1), 217-258. DOI:10.14527/pegegog.2021.007
- Şahin, A. (2007). *Yaratıcı drama yöntemi ile anne-baba eğitimi uygulama rehberi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Şereflioğlu, S. N. (2018). Anne ve baba ile ilişkilerin ergenlerde benlik saygısı, stres ve depresyon üzerindeki etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics*. (5.Baskı). Boston, MA: Pearson.
- Tarhan, N. (2007). *Makul çözüm aile içi iletişim rehberi*. (3.Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tunç, A. & Tezer, E. (2006). Çocuk yetiştirme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 37-44.
- Türküm, A. S., Kızıldaş, A., Bıyık, N. & Bahriye Y. (2005). Üniversite öğrencilerinin aile işlevleri algılarının incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 229-262.
- Ünal, N. (2019). Akran zorbalığı ile ergenlerin algıladıkları aile işlevselliğinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yayman, E. (2019). Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, oyun bağımlılığı ve aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2016). *Çocuk psikolojisi*. (44.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yüksel, A. (2004). Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 341-354.

Extended Abstract

Introduction

Family relationships are very important in terms of meeting the psychosocial needs of the individual and training healthy individuals for the society. Adolescence, which is considered to be one of the most challenging processes in terms of the developmental tasks that individuals have to cope with, is a period in which various physiological, psychological and social changes are experienced. As a social being, human beings feel the need to constantly establish relationships with the people around them. The most important and critical relationships in adolescence are established with family members. Parent-adolescent relationship is of great importance in all the developmental areas of the adolescent. This relationship affects the entire life of the adolescent. It is thought that the relationship between parents and adolescents in the period of adolescence may be affected by various factors. In the current study, it is aimed to examine high school adolescents' perceptions of familial relationships in terms of some demographic variables.

Methodology

In the current study, the survey research method was used to investigate adolescents' perceptions of familial relationships. The study group is comprised of 359 students attending secondary schools in the central district of the city of Isparta in the 2018-2019 school year. As the data collection tools, a personal information form to collect data about the demographic features of the students and the Family Evaluation Scale were used. In the analysis of the collected data, t-test and one-way variance analysis (ANOVA) were used to determine whether the adolescents' perceptions of familial relationships vary depending on the demographic variables and Tukey or Hochberg's GT22 was used to test the source of the difference.

Findings

When it was investigated whether the adolescents' perceptions of familial relationships vary significantly depending on gender, it was found that there are significant differences in the sub-dimensions of "roles", "being able to give an emotional reaction", "paying the required attention" and "behaviour control" in favour of the male adolescents. However, no significant difference based on gender was found in the sub-dimensions of "problem solving", "communication" and "general functions". It was also investigated whether the adolescents' perceptions of familial relationships vary significantly depending on the state of togetherness of parents and it was found that there are significant differences in the sub-dimensions of "being able to give an emotional reaction" and "general functions" in favour of the adolescents whose parents are divorced. On the other hand, the adolescents' perceptions of familial relationships were found to be not varying significantly depending on grade level and mother and father's education levels in all the sub-dimensions.

Discussion

It was observed that the male adolescents' perceptions of familial relationships are significantly different from those of the female adolescents in the sub-dimensions of "roles", "being able to show an emotional reaction", "paying the required attention" and "behaviour control". The male adolescents were found to perceive familial relationships as unhealthier than the female adolescents.

The adolescents' perceptions of familial relationships were found to be not varying significantly depending on grade level in all the sub-dimensions. The fact that the adolescents' perceptions of familial relationships do not vary significantly depending on grade level might be because perceptions are too stable to change in such a short period covering the grade levels considered in the current study.

It was also found that there are significant differences between the perceptions of the adolescents whose parents are together and those of the adolescents whose parents are divorced in the sub-dimensions of "being able to show an emotional reaction" and "general functions". In this regard, it can be argued that the adolescents whose parents are divorced are devoid of the spatial proximity that can foster familial communication and accordingly they cannot comfortably express their thoughts and feelings and general functions in the family cannot be established clearly.

The adolescents' perceptions of familial relationships were found to be not varying significantly depending on mother and father's education levels in all the sub-dimensions. The fact that the adolescents' perceptions of familial relationships do not vary significantly depending on mother's education level might be because even if mothers' education levels change, their perceptions of motherhood do not change because of the cultural structure of the Turkish society. And the fact that the adolescents' perceptions of familial relationships do not vary significantly depending on father's education level might be because even fathers' education levels change, they are always assumed to have the role of authority in the family because of the cultural structure of Turkish society.

i

ⁱ Bu makalede yazarların katkı oranları: 1. yazar % 40, 2. yazar % 30, 3. yazar % 30.